

ISOSUO + LEVÄSUO, Haukipudas – Yli-Ii

YKJ 7243-47 N, 3448-53 E, ~65-77 m mpy

[ajh 29.5.,2.6.,4.6.2009]

Soiden sijainti ja tila

Haukiputaan ja Yli-Iin kuntien Isosuo-Leväsuo -kokonaisuus (tai suopari) sijaitsee Ylikiimingin alueen Somerovaaran kylän ja Yli-Iin kirkonkylien välisessä asumattomassa kairassa. Isosuon lounaisosasta vedet virtaavat Poika-Martimon kautta Martimojokeen ja edelleen Iijokeen, luoteisosasta Kangasojan latvoilta Nauruanojan kautta Iijokeen. Leväsuolta vedet virtaavat osittain Nauruanojaan Pikku Orastinjärven kautta. Soiden yleinen virtaussuunta on siis länsiluoteinen.

Soiden ympäristöseutu on varsin tehokkaasti ojitettu, itse Isosuo ja Leväsuu ovat ojitettuja enimmäkseen reuna-alueiltaan siten, että vajaalla puolella soiden reunoista on luonnollinen kontakti kivennäismaahan. Isosuolla on muutama huomattavan vanha isokokoinen oja vedenvirtaussuunnassa suolakeudella, nämä ojat ovat jo paljolti umpeenpainuneita. Myöhempi ojitus on kohdentunut erityisesti suokokonaisuuden etelä-, pohjois- ja itäreunoille sekä osin myös suolakeudelle siten, että suot ovat käytännössä omia maisemallisia kokonaisuuksia. Pääosin ojitamattomia reunaosia on osa soiden välisistä isoista metsäsaarekkeista sekä suokokonaisuuden länsilaita.

Ilmeisesti vuoden 2008 aikana on Isosuolle kaivettu kaksi suurta kanavaa (eteläisempi päältä n. 2 m leveä, pohjoisempi n. 5 m, alapäässään hiekalla lähes täyttynyt laskeutusallas) johtamaan vettä alapuoliseen vanhaan ojastoon. Kuivatuksen tarkoitus lienee poistaa suolle rakennetun penkkatien suurista raviojista vesiä sekä ennen kaikkea poistaa vesiä pienemmillä ojilla kuivatetulta ja paljaaksi kaivetulta kallioalueelta ja siihen liittyvältä laajalta kaivannolta. Maastoon oli lisäksi pohjoisemmaksi merkitty lisäojalinja.

Ojitukset ovat vaikuttaneet Isosuon ojitamattomaan alaan (noin 500 ha) suhteellisen vähän. Suon pohjoisosan tuntumassa on havaittavissa määrin kuivakoita muuttumien jäädessä yleensäkin ojien välittömään läheisyyteen. Muuttumia on sen sijaan Iso- ja Leväsoiden välisessä salmekkeessa ja Pikku Orastin eteläpuolisen poikittaisojan tuntumassa. Muita ihmistoiminnan merkkejä soilla ovat Isosuon lounaisosaan rakennettu kookas torni, jonka yläosassa on kämpä. Tälle rakenteelle tulee pitkokset suon eteläpuoliselta metsätieltä. Isosuon itäpäähän laskee oja yläpuoliselta tuotannosta poistetulta Pyöriäsuon turvekentältä; tämä on arvatenkin lisännyt ojasuiston upeana esiintyvää luhtaisuutta.

Muutoin kummankaan suon lakeuksilla ei näy ihmistoiminnan merkkejä. Uusista Isosuon järeistä ojista huolimatta Isosuota ja Leväsuota voidaan pitää luonnontilaisen kaltaisina soina.

Suoyhdistymien ja kasvillisuuden luonne

Sekä Isosuo että Leväsuu ovat keskiboreaalisia rimpisiä ja välipintajänteisiä aapasointa. Tosin Isosuo on ylälaidastaan jänteetöntä luhtien ja luhtanevojen alueella. Molemmat suot ovat luonteeltaan paljolti läpivirtaussoita. Keskiboreaalisille aapasoille tyypilliset suureunojen väli- ja mätäspintaisten suotyyppeiden leveä reuna-työhyke lähes puuttuu. Vallitsevia kasvillisuustyyppisiä on molemmilla soilla niukanlaisesti aikaansaaden jopa monotonisuutta, toisaalta vaikuttavuutta.

Välipintajänteillä vallitsee tavallisesti jouhisara ja kalvakkarahkasammal, joskus myös sararahkasammal ja siniheinä. Laaja-alaisesti esiintyviä suotyyppejä ovat mesotrofiset ruopparimpinevat, joiden kenttäkerroksessa vaaleasara on yleinen. Mesotrofiset rahkasammalrimpinevat ovat myös tavallisia, niistä osa voitaisiin lukea lettonevoihinkin – riippuen niillä tavallisen keräpäärakahkasammalen tiheyden tärkeyden arvioimisesta. Laaja-alaisen lierosammalrimpilettojen (ScoRiL) pohjakerros on usein aukkoinen, sama pätee myös osaan rimpisirppisammalrimpiletoista (RevRiL ja varsinkin RuRevRiL).

Lettoisuutta esiintyy myös Isosuon rimpilettorämekeviolla ja Pikku Orastin rannan lettorämeellä. Jokseenkin vaateliasta lajistoa on myös Leväsuon meso-eutrofisella lähteellä: mm. kampsammal, lettohiirensammal, tihkulehvä-sammal, lettolehvä-sammal, kultasammal ja heterakahkasammal. Viereinen ehtynyt kumpuhete on astetta karumpi mm. kiiltolehvä- ja kampsammaliseen, harmaaleppineen ja maitohorsmineen.

Kiintoisa yksityiskohta on Isosuon koillisosassa oleva luhtaantuminen, jonka suolle purkautuva oja on aiheuttanut. Periaatteessa niitä pitäisi kutsua ympäröivän kasvillisuuden perusteella mesotrofiseksi rimpiseksi kalvakkanevamuuttumaksi, mutta oikeamman mielikuvan antamiseksi on pajuluhta ja luhtaneva nimetty niiden nykyisen luonteensa mukaisesti.

Isosuolla ja Leväsuolla ei havaittu uhanalaisia kasvilajeja. Uhanalaisiin luontotyyppeihin lukeutuvat kangaskorpi, lektorämeet, kalvakkaräme ja lettonevat. Jo luontotyyppiyhdistelmänä keskiborealiset aapasuot luokituvat uhanalaisiksi.

Suolinnuston yleispiirteet

Iso- ja Leväsuon linnustoa ei liene selvitetty. Touko-kesäkuun vaihteessa 2009 suoparilla tehdyn tarkastuksen yhteydessä on kirjattu lajit ilman tiheyksiä: kuovi (hät.), pikkukuovi, pensastasku, kurki ja munapesä, pajusirkku, valkoviklo, jänkäkurppa, harmaalokki, töyhtöhyppäpari, metsähanhi (hät.), liro (hät.), keltävästäräkki, niittykirvinen ja munapesä, taivaanvuohi sekä joutsenpari pesällään.

Yllämainittu luettelo antaa Isosuon ja Leväsuon linnustosta vajavaisen käsityksen. On kuitenkin syytä olettaa, että asianmukainen linnustotakseeraus osoittaa soiden linnuston varsin edustavaksi.

Isosuon ja Leväsuon merkitys soidensuojelun alueellisessa tarkastelussa

Vaikka Isosuon ja Leväsuon suunnalla on suojeltuna reheviä aapasaita, on nyt tarkasteltu suokokonaisuus jo laajuuden tuoman tilatunnun perusteella maisemallisesti merkittävä. Iso- ja Leväsuon alueellinen merkitys voidaan tarkemmin perustellen arvioida vasta kun on saatu suojelusoista ja ojittamattomista suojeluohjelmien ulkopuolisista soista riittävän kattava seudullinen käsitys.